

Posudek na bakalářskou práci oboru Česko-německá studia

Alena Novosadová, *DDR-Nostalgie in den neuen Bundesländern und die Geschichtspolitik der PDS*, Praha 2012.

Autorka si zvolila atraktivní, ale poměrně dost komplikované téma, a sice politický rozměr nostalgie po komunistické NDR na příkladu historické politiky (*Geschichtspolitik*) PDS vůči dějinám komunistické NDR. Práce je přijatelně rozdělena do čtyř kapitol, z nichž první je věnována fenoménu nostalgie po NDR, druhá charakteristice postkomunistické strany PDS a jejích volebních úspěchů v nových spolkových zemích, třetí historické politice PDS a čtvrtá rozboru obrazů minulosti na stránkách novin *Neues Deutschland*. Autorčina teze zní, že se „nostalgické myšlení“ projevuje jednak ve stranických interpretacích minulosti a jednak v politickém programu PDS. Banalizací (*Verharmlosung*) „diktatury SED“ tak PDS získává podle autorky argumenty pro kritiku soudobých poměrů (s. 5).

Podle mého názoru autorka se příliš podřizuje potvrzení této teze a není připravena ji případně poupravit, zpochybnit nebo i vyvrátit. Práce tak není čistou verifikací této teze, ale někdy spíše její apologetikou. V textu se objevuje tvrzení: „Für die Probleme der Transformation wird gleichfalls der Westen schuldig gemacht, eine Verantwortung der DDR-Politik kommt in der Sichtweise der PDS gar nicht zum Ausdruck.“ (s. 35) Zaprvé: Nejde snad o běžný princip, jakým funguje politik, a sice že vlastní zavinění se nepřiznává a snaží se předhodit politickému oponentovi? Zadruhé: Je očividné, že stav východoněmeckého hospodářství byl výsledkem hospodářské politiky SED. Na druhou stranu ale razanci transformačního procesu PDS skutečně příliš ovlivnit nemohla. Také poslední věta závěru je nešťastná, protože se v ní ukazuje jednak problém hodnotové neutrality vědeckého textu – autorka zde vyslovuje subjektivní přání –, ale zároveň také jeden metodologický problém („So kann man hoffen, dass diese Nostalgie-Phase aus den Neunzigern ein abgeschlossenes Kapitel ist“, s. 36). Naráží se tu totiž na problém časového vymezení zkoumaného problému. Ačkoliv tato práce zahrnuje zhruba 15 let existence PDS (1990–2005), autorka nesleduje vývoj problému v čase, ačkoliv lze očekávat, že zde určité proměny byly.

Druhým problémem je vytržení fenoménu nostalgie pod NDR a vztahu k PDS z celkového kontextu politického a společenského vývoje Německa. O tom svědčí například poznatek zmíněný v závěru práce („Die PDS denunziert durch ihre Geschichtsinstrumentalisierung Westdeutschland genau in der gleichen Linie, in der dies das alte Regime tat“, s. 35). Podle autorky byl nepřátelský obraz „staré spolkové země“ vytvořen na východě. Zapomíná zde ale na skutečnost, že německo-německý vztah byl po celou dobu rozdělení *reaktivní* a jestliže vznikl nepřátelský obraz o západním Německu, tak také bezpochyby vznikl nepřátelský obraz o východním Německu. Ve sjednoceném státě však najednou už zájmy východních Němců nikdo nehájil, a zatímco západní část státu obětovala a stále obětuje sjednocení obrovské sumy peněz, východní Němci byli zaskočeni tím, že v novém uspořádání nenacházeli takovou

oporu, jakou očekávali. Autorka podceňuje roli „bonnské republiky“ a vzájemného německo-německého vztahu, který je založen na interakci, akci a reakci, což je právě mocným katalysátorem nálad v Německu. Práce historiků stojících blízko PDS a názory na minulost by možná nebyly tak brizantní, kdyby nebyly také vyprovokovány vítězným diskursem o „druhé německé diktatuře“ soustředícím se na příběhy frapantního bezpráví, v němž zpočátku nezbylo mnoho místa pro osobní zážitky velké části bývalých občanů NDR.

Dále je zde řada drobností, které by bývaly byly potřebovaly více pozornosti. V závěru se například dočítáme, že první kapitola ukázala, „dass die DDR-Nostalgie Teil derselben Erscheinung in allen postkommunistischen Länder ist“, což v této kapitole bylo zmíněno jen *en passant* bez hlubší elaborace (s. 34). Bylo by to spíše téma na jinou kvalifikační práci. Rovněž nebylo v práci úplně prokázáno (ale ani to nebylo deklarovaným cílem práce), že nostalgie po NDR souvisí s „Ablehnung der Demokratie und Zustimmung der Sozialismusidee“ (s. 34). Práci neprospívají některá zobecňující tvrzení jako to, že NDR byla v porovnání s ostatními státy východního bloku (s kterými a v kterém období?) „sehr repressiv“ (s. 4). Užití pojmu „Anschluss“ (s. 4) pro sjednocení Německa v roce 1990 je rovněž hodnotově zabarvené (a patřící spíše do slovníku postkomunistů) a rozhodně není obecně užívaným pojmem, aby mohl být psán bez uvozovek.

Určitou nesnází bylo pro autorku také vymezení pojmů. Sama seznává, že u pojmů jako „Geschichtspolitik“ chybí „eine eindeutige Definition (s. 9) či „eine allgemein anerkannte Definition“ (s. 19). Tím ovšem jen konstatuje známý fakt, že v humanitních oborech, na rozdíl od exaktních věd, nejsou pojmy jednoznačně zafixovány. Právě proto je nutné pojmy vždy znovu pro potřeby konkrétní práce definovat, což ovšem autorka sama koneckonců činí, když jako oblast svého zájmu označuje „bewusste Geschichtsarbeit der Partei“ (s. 20). Možná by v případě této práce s orientací na PDS a její vztah k dějinám NDR byl příhodný také ještě jeden termín, a sice „Geschichtsbilder“.

Autorka si zvolila téma náročné, a přitom důležité a podnětné. Moje připomínky se týkaly spíše drobností a celkového „vyladění“ textu, který by místy býval byl potřeboval více promyslet a zpřesnit. Přesto se domnívám, že autorka odvedla slušnou práci a s různými úskalími se vypořádala se ctí. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**, v případě přesvědčivé obhajoby **výborně**.

PhDr. Václav Šmidrkal

Praha, 19. srpna 2012